

การใช้ภาพพจน์ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัล งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

Figure of Speech Usage Existing in the Poetry Books of Rangsit University Press Awarded at National Book Fair

รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล^{1*}

Rapeephan Petchanankul^{1*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาชนิดของภาพพจน์ที่พบในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ 2) วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ จำนวน 12 เล่ม โดยใช้หลักวิเคราะห์ตามการให้คำจำกัดความประเภทภาพพจน์ และใช้อัตราส่วนร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ชนิดของภาพพจน์ที่ใช้ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ มีทั้งสิ้น 13 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ บุคคล วัตถุ สมมุติภาวะ อติพจน์ สัทพจน์ นามนัย สัมพจน์ อุปมานิทรรศน์ การอ้างอิง ปฏิพจน์ และแนวเทียบ และจากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่าหนังสือบทกวีนิพนธ์ที่มีปริมาณการใช้ภาพพจน์มากที่สุดคือ ร่ายฟ้าแฉ่น และหนังสือบทกวีนิพนธ์ที่มีปริมาณการใช้ภาพพจน์น้อยที่สุดคือ โลกประจักษ์

คำสำคัญ: ภาพพจน์ หนังสือบทกวีนิพนธ์ งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

Abstract

The figure of speech usage in the Poetry Books of Rangsit University Press Awarded at National Book Fair. The data are corrected from 12 Poetry Books of Rangsit University Press awarded at National Book Fair. The research adopts treatment of figure of speech as the basis for the analysis of the data and the classification of the types of figure of speech found and was analysis with percentage calculations. The findings reveal that there are 13 figures of speech in the works under study they are 1) simile 2) metaphor

¹ สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร วิทยาลัยศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Thai Language for Communication Program, Faculty of Liberal Arts Rangsit University

* Corresponding author. Email: rapeephan.p@rsu.ac.th

3) symbol 4) personification 5) apostrophe 6) hyperbole 7) onomatopoeia 8) metonymy 9) synecdoche 10) allegory 11) allusion 12) oxymoron 13) analogy. Moreover, the Poetry Books that the most usage of figure of speech is “Rai-fa-rae-fun” and the little usage is “lok-pra-jam-tua”

Keywords: Figure of speech; Poetry book; National Book Fair.

บทนำ

กวีนิพนธ์ เป็นผลงานศิลปะอย่างหนึ่งที่สำคัญมากของไทย เป็นงานที่มีเอกลักษณ์ มีคุณค่าที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันดีงามอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพราะว่า กวีนิพนธ์เป็นการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด และการถ่ายทอดประสบการณ์ของกวีผ่านตัวอักษรในรูปแบบฉันทลักษณ์ต่าง ๆ อย่างประณีต ดังนั้นบทกวีที่ผ่านการเรียงร้อยถ้อยคำอย่างลุ่มลึกจะมีพลังทางความคิด สามารถส่งสารให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะท้อนใจและเกิดจินตนาการ ประสบการณ์ทางความคิดและความรู้สึกร่วมไปกับกวีได้เป็นอย่างดี ซึ่งกลวิธีสำคัญอย่างหนึ่งของการใช้ภาษาในบทกวีนิพนธ์ คือ การใช้คำที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบ คือ ภาพพจน์ (Figure of Speech) ที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ถ่ายทอดไปยังผู้อ่าน

ในปัจจุบันมีผู้ประพันธ์บทกวีนิพนธ์และเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ประกอบกับมีหน่วยงานที่จัดประกวดหนังสือบทกวีนิพนธ์จำนวนมาก อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการก็เป็นหน่วยงานหนึ่งที่จัดประกวดหนังสือ สิ่งพิมพ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตหนังสือภาษาไทยให้มีคุณภาพดี รวมทั้งเพื่อสนับสนุนให้ผู้อ่านรู้จักเลือกหาหนังสือที่มีคุณภาพ มีสารประโยชน์ และมีความเหมาะสมมาอ่านเพื่อช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ผลิตหนังสือที่มีคุณภาพ และส่งเสริมผลงานทางวิชาการและผลงานวรรณกรรมมาตลอด การผลิตหนังสือบทกวีนิพนธ์และส่งประกวดในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติที่จัดขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพันธกิจหนึ่งที่เริ่มในปี พ.ศ. 2551 และต่อเนื่องมาถึง พ.ศ. 2563 หนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตได้รับรางวัลมาแล้ว ทั้งหมด 12 เล่ม ได้แก่ วรวรรณ ของ วรวรรณ เพชรอนันต์กุล ก่อนกาลจักกลายกลืน ของ ชมพร เพชรอนันต์กุล ชัยชนะของผู้แพ้ ของ วิษณุ พุ่มสว่าง คำน้อย ของ อำไพพรรณ น้อยหนูจตุรัส คำสารภาพถึงพ่อขุนรามคำแหง ของ แมน คล้ายสุวรรณ แนนเกล้าเนกาฬ ของ ชวิน พงษ์ผจญ ร้อยกลอน ของ ชวิน พงษ์ผจญ ร่ายฟ้าแรมฝัน ของ นภลัย สุวรรณธาดา แผ่นดินเดียว ของ แมน คล้ายสุวรรณ โลกประจำตัว ของ รัฐ ปัญเจียง ความเปลี่ยนแปลงที่ไม่เคยเปลี่ยนไป ของ วิษณุ พุ่มสว่าง และเพียงรพิพรรณ ผ่องดาว ของ รพิพรรณ เพชรอนันต์กุล แสดงให้เห็นว่า ผลงานทั้งหมดได้รับการพิจารณาว่ามีคุณภาพดี ด้านฉันทลักษณ์ สุนทรียภาพ และแนวคิดของผู้ประพันธ์ ในด้านสุนทรียภาพของบทกวีนิพนธ์นั้น การใช้ภาพพจน์เป็นเกณฑ์ประกอบการพิจารณาที่สำคัญ แสดงให้เห็นความสามารถของผู้ประพันธ์ในการเลือกสรรถ้อยคำได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้ภาพพจน์ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลจากการประกวดในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารหนังสือ บทกวีนิพนธ์ และงานวิจัย โดยเสนอผลงานการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และวิเคราะห์ความถี่ของข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกวีนิพนธ์
2. รวบรวมผลงานกวีนิพนธ์ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ที่จะใช้ศึกษา จำนวน 12 เล่ม ได้แก่

ชื่อหนังสือ	ปีที่พิมพ์	ชื่อผู้แต่ง	ปีที่รับรางวัล
1. วรารรรถณ	2550	วรารรรถณ เพชรอนันต์กุล	2551
2. ก่อนกาลจกกลายกลืน	2556	ชมพร เพชรอนันต์กุล	2557
3. ชัยชนะของผู้แพ้	2557	วิษณุ พุ่มสว่าง	2558
4. คำน้อย	2558	อำไพพรรณ น้อยหนูจตุรัส	2559
5. คำสารภาพถึงพ่อขุนรามคำแหง	2559	แมน คล้ายสุวรรณ	2560
6. แขนบเกล้าเนากาล	2560	ชวิน พงษ์ผจญ	2561
7. ร้อยกลอน	2560	ชวิน พงษ์ผจญ	2561
8. ร่ายฟ้าแรงแผ่น	2561	นภาลัย สุวรรณธาดา	2562
9. แผ่นดินเดียว	2561	แมน คล้ายสุวรรณ	2562
10. โลกประจำตัว	2561	รัฐ ปัญเจียง	2562
11. ความเปลี่ยนแปลงที่ไม่เคยเปลี่ยนไป	2562	วิษณุ พุ่มสว่าง	2563
12. เพียงรพิพรรณผ่องด้าว	2562	รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล	2563

3. ศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ โดยมีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ภาพพจน์ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์จากแหล่งวิชาการและนักวิชาการที่เป็นที่ยอมรับ ได้แก่ วิภา กองกานันท์ (Kongkanan, 1990) สายทิพย์ นุกูลกิจ (Nukulkit, 2000) กุหลาบ มัลลิกะมาส (Mallikamas, 1995) และราชบัณฑิตยสถาน (The Royal Institute, 2009) เพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาภาพพจน์ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ จำนวน 13 ประเภท

ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ บุคคลวัต สมมุติภาวะ อติพจน์ สัทพจน์ นามนัย สัมพจนัย อุปมานิทรศน์ การอ้างอิง ปฏิพจน์ และแนวเทียบ

4. วิเคราะห์ค่าความถี่ของข้อมูลที่ทำให้การจัดหมวดหมู่แล้วตามหลักสถิติร้อยละ เพื่อเปรียบเทียบจำนวนครั้งในการใช้ภาพพจน์แต่ละประเภท จากมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด

5. เรียบเรียงผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

6. สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้ภาพพจน์ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า

1. ประเภทของภาพพจน์ที่ปรากฏ

ประเภทของภาพพจน์ที่พบตามแนวคิดที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิดของนักวิชาการ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ มีทั้งสิ้น 13 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ บุคคลวัต สมมุติภาวะ อติพจน์ สัทพจน์ นามนัย สัมพจนัย อุปมานิทรศน์ การอ้างอิง ปฏิพจน์ และแนวเทียบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 อุปมา (Simile) คือ การเปรียบเทียบระหว่างของสองอย่าง ซึ่งอาจไม่ใช่ของชนิดเดียวกันหรือเรื่องเดียวกัน ในการเปรียบเทียบมีคำที่แสดงว่าเหมือนเป็นเครื่องเชื่อม เช่นคำว่า กล ดัง ดุจ ประดุจ ประหนึ่ง เล่ห์ เพียง ถนัดดั่ง ละม้าย แม่น เหมือน เฉก เช่น ราว รวากับ เช่น

งามกุหลาบสายรุ้งเรืองรุ่งสี

เขียวเหลืองฟ้านาดูชมพูแดง

ตั้งมณีพร่างพรายหลากหลายแสง

สีซ้อนแซงสวายแทรกดูแปลกตา

(Suwannathada, 2018, p. 10)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “ร้ายฟ้าแรงแผ่น” กล่าวถึง ดอกกุหลาบมีสีหลากหลายสีสวยงาม ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบสีหลากหลายสีเหล่านั้นกับสีแสงของมณี (น.) หมายถึง แก้วหินมีค่า (The Royal Institute, 2013, p. 877) โดยใช้คำเชื่อม “ตั้ง” หมายความว่า ดอกกุหลาบที่มีสีมากมายหลากหลายสีเหมือนสีรุ้งของแก้วหินมีค่าส่องแสงประกายมากมายหลายสี

1.2 อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การกล่าวเปรียบโดยตรงระหว่างสิ่งที่มีคุณสมบัติร่วมบางประการของของสองสิ่ง หรือมากกว่านั้นโดยมีคำแสดงเปรียบเทียบนั้นว่า “คือ” “เป็น” “เท่า” เช่น

ถ้าปล่อยให้เลวครอบงำซึ่งอำนาจ

ประชาชาติสังคมจะรุ่มเย็น

คงพาชาติพบทุกข์ภัยชุกชุม

ช่วยกันเป็นแว่นขยายฉายคนเลว

(Poomsawang, 2014, p. 75)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “ชัยชนะของผู้แพ้” กล่าวว่า หากปล่อยให้คนไม่ดีมีอำนาจแล้วก็จะนำมาความเสียหายเดือดร้อนมาสู่คนในชาติ เปรียบเทียบว่าคนในชาติจะต้องช่วย

กันสอดส่องคนที่มีพฤติกรรมไม่ดี ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์เปรียบ แวนชยาย (น.) หมายถึง เลนส์นูนที่มีระยะโฟกัสสั้น ใช้สำหรับส่องดูให้เห็นเป็นภาพขยาย (The Royal Institute, 2013, p. 1132) โดยใช้คำเชื่อม “เป็น” หมายความว่า ประชาชนในสังคมและประเทศชาติจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ต้องช่วยกันสอดส่องไม่ให้คนไม่ดีขึ้นมาอำนาจ

1.3 สัญลักษณ์ (Symbol) คือ การนำสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตใช้แทนหรือเป็นตัวแทนสิ่งอื่นที่มีสมบัติบางประการร่วมกัน เช่น

แผ่นดินเดียวใจก็ราวหนาวฉะนี้	แต่ทว่าดลี่แผ่นดินเล่าจะหนาวไฉน
<u>ดินทุกก้อนหนาวน้ำตากว่าวันใด</u>	เมื่อจอมไต้เสด็จหวังสรวงพินาน
	(Klaysuwan, 2018, p. 29)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “แผ่นดินเดียว” ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์สัญลักษณ์ คำว่า “ดิน” (น.) หมายถึง วัตถุของพื้นโลกที่ใช้สำหรับปลูกพืชผลหรือปั้นสิ่งต่าง ๆ (The Royal Institute, 2013, p. 435) เป็นสัญลักษณ์แสดงถึง พสกนิกรชาวไทย

1.4 บุคคลวัต (Personification) คือ การกำหนดให้สิ่งซึ่งไม่ใช่มนุษย์ (เช่น สัตว์ สิ่งของ สถานที่ ต้นไม้ ดอกไม้ ความคิด หรือนามธรรมใด ๆ ฯลฯ) มีสภาวะเป็นมนุษย์ ทำกริยาอาการพูด คิด มีสติปัญญา และอารมณ์ ความรู้สึก อย่างมนุษย์ทุกประการ เช่น

<u>โตะเก้าอี้และอื่นอันยืนคอดก</u>	น้ำท่วมอกเตียงตั้งกำลังหมอง
บ้างเร้นลับบ้างลอยเลื่อนอยู่เกลื่อนกอง	บางบัวทองยามนี้ฟ้าสีเทา
	(Petchanankul, 2013, p. 44)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “ก่อนกาลจกกลายกลืน” ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์บุคคลวัต โดยให้ โตะ เก้าอี้ เตียง และตั้ง ทำกริยาเหมือนมนุษย์ คือ ยืนคอดก และแสดงอาการเศร้าหมอง

1.5 สมมุติภาวะ (Apostrophe) คือ การกำหนดให้ผู้ประพันธ์หรือตัวละครกล่าวกับสิ่งของสถานที่ นามธรรม ข้อคิดเห็นหรือบุคคลที่ไม่ได้อยู่ที่นั่นหรือไม่มีชีวิตแล้ว เสมือนให้สิ่งเหล่านั้นมีชีวิต การให้บุคคลในเรื่องกล่าวถ้อยคำพูดจากสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ อาจเป็นสถานที่ สิ่งของ สัตว์ ต้นไม้ ดอกไม้ ความคิด นามธรรมใด ๆ หรือแม้แต่บุคคลที่ตายไปแล้ว หรือไม่อยู่ ณ ที่นั้น สมมุติภาวะจึงคล้ายคลึงกับบุคคลวัตที่สมมติสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ให้เป็นมนุษย์ขึ้นมา แต่สมมุติภาวะไปไกลกว่านั้น คือ ให้มีการพูดจา หรือตอบโต้กับสิ่งที่สมมติเป็นมนุษย์นั้นอีกด้วย เช่น

หนึ่งแม่คำแผงเร้นกล้าหวย	“งวดหน้าช่วย ลูกข้าง ...บ้างนะปู่”
เสียงจิ้งจกสองมือนบประกบชู	เอาแบ่ง ลู ที่เก่า...เส้าไฟฟ้า
	(Panjang, 2018, p. 50)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “โลกประจำตัว” ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์สมมุติภาวะในข้อความที่ว่า “ลูกข้าง” เป็นบุรุษที่ 1 และ “ปู่” เป็นบุรุษที่ 2 ซึ่งเป็นการสมมุติภาวะนั้นขึ้นมา

1.6 อติพจน์ (Hyperbole) คือ การกล่าวเกินความจริงเพื่อเน้นความรู้สึก การกล่าวเกินจริงอย่างจงใจ ด้วยเจตนาเน้นข้อความที่กล่าวนั้นให้น้ำหนักยิ่งขึ้นให้ความรู้สึกเพิ่มขึ้น อาจเป็นการโอ้อวดเกินจริง แต่อย่างไรก็ตามก็เฝ้าระวังความจริงเจือปนอยู่ไม่ใช่เรื่องกุขึ้นหลอกลวงล้วน ๆ เช่น

ตั้งแต่ลูกจากแม่และทั้งบ้าน

ไปทำงานปลดหนี้ก้อนที่หนึ่ง

กาลเวลายิ่งห่างช่วงคำนึง

ความคิดถึงก่อตัวทั่วท้องฟ้า

(Klaysuwan, 2016, p. 74)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “คำสารภาพถึงพ่อขุนรามคำแหง” ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริง โดยให้ความคิดถึงก่อตัวทั่วท้องฟ้า ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้

1.7 สัทพจน์ (Onomatopoeia) คือ การใช้คำที่เลียนเสียงธรรมชาติ เช่น เสียงดนตรี เสียงร้องของสัตว์ หรือเลียนเสียงกิริยาอาการต่าง ๆ ของคน เช่น

ฟ้าอมม่วงสรวงงามเมื่อยามพลบ

ตะวันขอบทรวงทะเลเสนาหา

กิ่งไม้งามไหวไหวที่ปลายตา

เสียงคลื่นซัดสั่นไหวในอารมณ์

(Suwannathada, 2018, p. 37)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “ร้ายฟ้าแรงแผ่น” ผู้ประพันธ์ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงดังของคลื่น เสียงดัง “ซ่า” คำว่า ซ่า (ว.) หมายถึง เสียงดังอย่างเสียงน้ำแตกกระจาย (The Royal Institute, 2013, p. 399)

1.8 นามนัย (Metonymy) คือ การใช้คำหรือวลี แทนสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีลักษณะเด่น หรือมีสัมพันธภาพใกล้ชิดกับสิ่งที่แทนนั้น อาจแทนสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือนามธรรมก็ได้ เช่น

หากเก้าอี้แถวหน้าพาชาติล่ม

โยยงจมแบบเก่าอยู่ไม่รู้สิ้น

โปรดร่วมมือวางแผนสร้างแผ่นดิน

รวมดวงจันทร์รวมพลัง “ตั้งโต๊ะกลม”

(Pongpajon, 1997b, p. 75)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “ร้อยกลอน” กล่าวว่า หากผู้นำทำให้ประเทศเสียหาย ก็ควรเปลี่ยนแปลงด้วยการร่วมมือร่วมใจและรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์นามนัย ได้แก่ เก้าอี้ (น.) หมายถึง ที่สำหรับนั่ง มีขาและพนักพิง (The Royal Institute, 2013, p. 148) แทนตำแหน่ง และเมื่อเป็นเก้าอี้แถวหน้าจึงหมายถึงผู้มีตำแหน่งเป็นผู้นำ

1.9 สัมพจน์ (Synecdoche) คือ การใช้ส่วนย่อยที่สำคัญแทนส่วนใหญ่มหัพท หรือใช้ส่วนใหญ่มหัพทแทนส่วนย่อย หรือกล่าวถึงนามธรรมที่ทำการบางอย่างเป็นรูปธรรม เช่น

ครูยุคใหม่ในประชาคมอาเซียน

ต้องพากเพียรเปิดกว้างทางสร้างสรรค์

สองมือครูคือแรงหลักช่วยผลักดัน

สานภาพฝัน “ครูไทย” ให้เป็นจริง

(Pongpajon, 1997a, p. 59)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “แนบเกล้าเนกาล” กล่าวว่า ครูในยุคประชาคมอาเซียนจำเป็นต้องเปิดโลกทัศน์และมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์สัมพจน์ โดย

ใช้คำว่า สองมือครู ซึ่ง มือ (น.) หมายถึง วัยวะส่วนหนึ่งของร่างกายอยู่ต่อจากปลายแขนประกอบด้วยฝ่ามือและนิ้วมือ สำหรับจับ เป็นต้น (The Royal Institute, 2013, p. 911) ในบริบทนี้ หมายถึงการกระทำหน้าที่ของครู

1.10 อุปมานิทรรศน์ (Allegory) คือ การสมมติให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเป็นรูปธรรมขึ้น การกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีความหมายตรงตัวตามเนื้อเรื่อง แต่มีความหมายแฝงอยู่ อุปมานิทรรศน์มีลักษณะใกล้เคียงกับอุปลักษณ์ที่ขยายยืดความออกไปหรือเป็นสัญลักษณ์ที่มีเนื้อเรื่องประกอบความคิดสำคัญของเรื่อง ซึ่งมักเป็นความคิดในด้านคุณธรรมและจริยธรรม เช่น

1.11

ยลมตแดงแรงฤทธิ์
ข้างหนึ่งพังรังเหยา

ตัวน้อยนิตไผ่เฝ้า

ฆ่าข้างดังใจหมายนา

(Petchanankul, 2008, p. 86)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “วรารธรรม” ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์อุปมา นิทรรศน์ เนื่องจากมีการกล่าวถึงนิทานเรื่องมตแดงกับข้าง

1.12 การอ้างถึง (Allusion) คือ การกล่าวอ้างอิงไปถึงบุคคล เหตุการณ์ นิทาน วาทีสำคัญ หรือวรรณกรรมอื่นซึ่งอยู่นอกเรื่องที่เขียน โดยการเอ่ยถึงแต่เพียงสั้น ๆ ไม่มีคำอธิบายยาว ผลของการอ้างถึงคือ การเพิ่มพลังและสร้างความเข้าใจชัดให้แก่ข้อความนั้น ๆ เพราะเป็นการช่วยความเข้าใจในสิ่งใหม่ได้อย่างรวดเร็ว และซึมซับด้วยการสัมผัสเข้ากับประสบการณ์เก่าที่ผู้อ่านมีอยู่แล้ว เช่น

ดู “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซ้ำอีกแล้ว
คนรังแกข่มเหงครั้นครังกัน

นี่แหละแนวชีวิตมิดิผัน

ยอมมีวันเขาล่านล่างแค้นคิน

(Petchanankul, 2019, p. 105)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “เพียงรพิพรรณผ่องดาว” ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์การอ้างถึง โดยการนำวรรณกรรม อื่น ๆ มากล่าวถึง จากบริบทนี้ผู้ประพันธ์กล่าวถึงวรรณกรรมเรื่อง ขวานฟ้าหน้าดำ เป็นวรรณกรรมประเภทนิทานพื้นบ้านที่ประพันธ์โดย เสรี เปรมฤทัย บริษัทตราวิดิโอนามาสรางเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์ครั้งแรก ปี 2526 และถูกสร้างต่อมาอีกใน ปี 2540 และ ปี 2562 ตามลำดับ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการผจญภัยของเด็กชายที่เกิดมาพร้อมขวานฟ้าและใบหน้าดำไหม้

1.13 ปฏิพจน์ (Oxymoron) คือ การใช้ถ้อยคำหรือลีแสดงความคิดที่ขัดกันอย่างตรงกันข้ามในตัว ทั้งนี้เพื่อให้มีความหมายใหม่ และมีผลพิเศษทางอารมณ์ เช่น

ซึ่งความจริงฉันทก็เป็นเหมือนเซนเธอ
ยังมีเรื่องซิมเศร้าเฝ้าอารมณ์

นอนละเมอยิ้มขึ้นทั้งขึ้นขม

ยังจ่อมจมอยู่ในไฟที่เย็น

(Noinuchatturat, 2015, p. 106)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “คำน้อย” ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยนำเอาคำที่ขัดแย้งหรือตรงข้ามกันมารวมไว้ด้วยกัน คือ คำว่า ไฟ คู่กับคำว่า เย็น

1.14 แนวเทียบ (Analogy) เป็นการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์ หรือความคิดสองอย่าง ซึ่งเหมือนกันในบางแง่ โดยยกข้อความที่เชื่อว่าเข้าใจง่ายเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะอธิบาย เช่น

ข้อยังต้องใช้อยู่กับ**ล้อม**
มีวัน**จาก**ไม่นานมีวัน**เจอ**

อาทิตย์ย้อม**คุ**จันทร์**น**ั้นเสมอ
มี**เล**ิศเลอมี**ว**ุด**บ**ดับสลับไป

(Poomsawang, 2019, p. 105)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นอยู่ในหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “ความเปลี่ยนแปลงที่ไม่เคยเปลี่ยนไป” ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์แนวเทียบ เพื่อเชื่อมโยงแนวคิดหนึ่งไปยังอีกแนวคิดหนึ่ง คือแนวคิดการอยู่คู่กัน เมื่อมีสิ่งหนึ่งย่อมต้องมีอีกสิ่งหนึ่งด้วยเสมอ

2. ความถี่ของภาพพจน์ที่ปรากฏ

ความถี่ในการปรากฏของภาพพจน์ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ มีทั้งสิ้น 1,120 ครั้ง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความถี่และค่าร้อยละในการปรากฏของภาพพจน์

หนังสือบทกวีนิพนธ์	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ
วราวรรณ	118	10.55
ก่อนกาลจกกลายกลืน	105	9.39
ชัยชนะของผู้แพ้	61	5.46
คำน้อย	65	5.81
คำสารภาพถึงพ่อขุนรามคำแหง	41	3.67
แนบเกล้าเนากาล	112	10.02
ร้อยกลอน	84	7.51
ร้ายฟ้าแรงแผ่น	278	24.78
แผ่นดินเดียว	53	4.74
โลกประจำตัว	25	2.24
ความเปลี่ยนแปลงที่ไม่เคยเปลี่ยนไป	115	10.29
เพียงรพิพรรณผ่องด้าว	63	5.64
รวม	1,120	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การปรากฏของภาพพจน์ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ มีทั้งสิ้น 1,120 ครั้ง โดยหนังสือบทกวีนิพนธ์

เรื่อง “รายฟ้าแรงแผ่น” มีความถี่ในการปรากฏของภาพพจน์มากที่สุด คือ ร้อยละ 24.78 ส่วนหนังสือบทกวีนิพนธ์เรื่อง “โลกประจำตัว” มีความถี่ในการปรากฏของภาพพจน์น้อยที่สุด คือ ร้อยละ 2.24

เมื่อจำแนกความถี่ของภาพพจน์ทั้ง 13 ประเภท ที่ปรากฏในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ เป็นจำนวนครั้งและคิดเป็นร้อยละได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความถี่และค่าร้อยละในการปรากฏของภาพพจน์แต่ละประเภท

ภาพพจน์	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ
อุปมา (Simile)	291	25.98
อุปลักษณ์ (Metaphor)	242	21.61
สัญลักษณ์ (Symbol)	175	15.63
บุคคลวัต (Personification)	136	12.14
สมมุติภาวะ (Apostrophe)	13	1.16
อติพจน์ (Hyperbole)	82	7.32
สัทพจน์ (Onomatopoeia)	7	0.45
นามนัย (Metonymy)	32	2.86
สัมพจน์ (Synecdoche)	34	3.04
อุปมานิทรรศน์ (Allegory)	2	0.18
การอ้างอิง (Allusion)	72	6.43
ปฏิพจน์ (Oxymoron)	2	0.18
แนวเทียบ (Analogy)	32	2.86
รวม	1,120	100

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การปรากฏของภาพพจน์ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ จำนวน 13 ประเภท ภาพพจน์ที่ปรากฏมากที่สุด คือ อุปมา จำนวน 291 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.98 ส่วนภาพพจน์ที่มีความถี่ในการปรากฏน้อยที่สุด คือ อุปมานิทรรศน์ และปฏิพจน์ จำนวนประเภทละ 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.18

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาการใช้ภาพพจน์ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พบว่า มีการใช้ภาพพจน์ จำนวน 13 ประเภท ได้แก่ อุปมา จำนวน 291 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.98 อุปลักษณ์ จำนวน 241 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 21.56 สัญลักษณ์ จำนวน 176 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.74 บุคคลวัต จำนวน 136 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.161 สมมุติภาวะ จำนวน 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.16 อติพจน์ จำนวน 82 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.33 สัทพจน์ จำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.45 นามนัย จำนวน 32 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.86 สัมพจน์ จำนวน 34 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.04 อุปมานิทรรศน์ จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.18 การอ้างอิง จำนวน 72 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.44 ปฏิพจน์ จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.18 และแนวเทียบ จำนวน 32 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.86

จากผลการวิจัยพบว่า ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติมีการใช้ภาพพจน์เป็นการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบกับร้อยเรียงเพื่อช่วยถ่ายทอดอารมณ์และความคิดที่ซับซ้อนให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพในใจและเกิดอารมณ์สะท้อนใจ ตลอดจนร่วมรับรู้ประสบการณ์ทางความคิดของผู้ประพันธ์ จากการพิจารณาถ้อยคำที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจถ่ายทอดออกมา พบการใช้ภาพพจน์อุปมามากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ัญญรัตน์ อิมเกด (Imkerd, T. (2005) ที่พบภาพพจน์ในกวีนิพนธ์รางวัลดีเด่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปี 2547-2551 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากภาพพจน์อุปมาเป็นภาพพจน์ที่นิยมมาก เพราะการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับสิ่งหนึ่งนั้นเป็นลีลาที่คนไทยใช้กันทั่วไปแม้ในภาษาพูด (Chongstitvatana, 1992, p. 120)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การใช้ภาพพจน์ในหนังสือบทกวีนิพนธ์ของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ผู้สนใจนำไปศึกษาเรื่องดังกล่าวในกวีนิพนธ์เรื่องอื่น ๆ หรือหนังสือกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลอื่น

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรศึกษาเปรียบเทียบผลงานของกวีรุ่นใหม่กับกวีรุ่นเก่าเพื่อเห็นพัฒนาการด้านการใช้ภาษา มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษากวีนิพนธ์ในวงกว้าง และเป็นการขยายองค์ความรู้เรื่องกวีนิพนธ์ของไทยที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการสืบทอดการสร้างสรรค์ผลงานต่อไปไม่สิ้นสุด

References

- Chongstitvatana. S. (1992). *Whang-sang-narumit-predpraew: Karnseubtod-khanob-kab-karnsangsan-wannasilp-nai-kaweeniponthai-samai-mai*. Chulalongkorn University.
- Imkerd, T. (2005). *An analysis of the figures of speech in Thai Poetry Awarded The Office of the Basic Education Commission Ministry of Education School during 2004-2008*. Master thesis, M.S. Naresuan University, Phitsanulok.
- Klaysuwan, M. (2016). *Kam-sarapab-theung-Porkhunramkamheang*. Rangsit University Press.
- Klaysuwan, M. (2018). *Pheandin-deaw*. Rangsit University Press.
- Kongkanan, W. (1990). *Literature Studies*. Thai Wattanapanich.
- Mallikamas, K. (1995). *Literary criticism*. Ramkhamhaeng University Press.
- Noinuchatturat, A. (2015). *Kam-noi*. Rangsit University Press.
- Nukulkit, S. (2000). *Contemporary Thai Literature*. (4th ed.). Karnpimpranakorn.
- Panjang, R. (2018). *Lok-pra-jam-tua*. Rangsit University Press.
- Papijit, B. (2004). *Sociology*. Odeon Store.
- Petchanankul, C. (2013). *Korn-kan-jak-klay-kleun*. Rangsit University Press.
- Petchanankul, R. (2019). *Peang-rapeepahan-phong-daw*. Rangsit University Press.
- Petchanankul, W. (2008). *Warawan*. Rangsit University Press.
- Pongpajon, C. (1997a). *Neab-klao-nao-karn*. Rangsit University Press.
- Pongpajon, C. (1997b). *Roi-klon*. Rangsit University Press.
- Poomsawang, W. (2014). *Chaichana-khong-poopea*. Rangsit University Press.
- Poomsawang, W. (2019). *Kwarmpleanplang-tee-mai-keay-plean-pai*. Rangsit University Press.
- Suwannathada. N. (2018). *Rai-fa-rae-fun*. Rangsit University Press.
- The Royal Institute. (2009). *Photchananukrom Sapwannakam Thai Chabap Ratchabandittayasathan*. The Royal Institute.
- The Royal Institute. (2013). *Photchananukrom Chabap Ratchabandittayasathan 2011*. (2nd ed.) The Royal Institute.
- Vespada, D. (2006). *Hom-lok-wannasilp*. Pajera Press.

